

„LUGEMISISU“ mängud

Lugemisel põhineb kogu meie haridustee ja „Lugemisisu“ mängud aitavad lugemisoskuse edendamisele igati kaasa.

Mänguline teematund on mõeldud 7–10aastastele lastele. Kui klass tuleb raamatukokku teematundi, saab siinseid mängu varieerida vastavalt laste vanusele ja kogemusele. Läbivaks jooneks tunni ülesehitamisel on liikumine väiksemalt suuremale, ehk siis tähtedest sõnadeni ja sõnadest tekstideni. Saame tuttavaks ka raamatutegelastega ja edendame laste käelist osavust.

Siinseid mängu on mängitud Eesti Lastekirjanduse Keskuse teematundides ja koolivaheajaüritustel. Uusi ideid oleme saanud ka Eesti Lugemisühingu koolitajatelt www.lugemisyhing.ee.

Aire Hansen ja Maret Jahu annavad oma raamatus „Lups lugema. 1. osa“ lugema õpetamise lihtsaid näpunäideid:

- Tähti on kasulik lugemaõppimise hõlbustamiseks nimetada nagu vastavaid häälikuid. L ja M ei ole „ell“ ja „emm“, vaid „ll“ ja „mm“.
- Lapsel on lihtsam sõnu kokku lugeda, kui lugedes ei tehta häälikute vahel pause. Näiteks „sai“ loe „saaai“, mitte „s, a, i“.
- Lugema õppimine ei tohiks olla sundus, vaid rõõmus ja mänguline tegevus koos täiskasvanuga.
- KIIDA PALJU!

TÄHESILD

Vahendid: Lisa 1- A4 tähelehed

Tähed on laotatud põrandale ridadesse, igas reas kolm tähte. Laps hüppab realt reale, valides igas reas ühe tähe. Hüpates valitud tähele, ütleb laps selle tähega algava sõna.

TÄHESTIK

Kui sild on läbitud, võivad lapse võtta tähelehed (25 lehte) ja moodustavad neist tähestiku.

SAAME TUTTAVAKS

Vahendid: Lisa 2-Saame tutvavaks

Jagada kõigile leht (väiksemate laste puhul) või saata ühte lehte edasi, mille esimesest tulbast valib laps oma eesnime esitähed järgi omadussõna ja teisest tulbast perekonnanime esitähed järgi nimisõna. Kõik saavad järjest oma uued nimed ette lugeda ja tutvustada, millised raamatulugejad nad on (nt Aevastav Kulmukortsutaja).

BINGO

Vahendid: Lisa 3- Bingo

Jagada igale lapsele bingoleht ja pliiats ning lasta lastel küsitleda kaaslasi nii, et nad saaksid igasse lehe ruutu kirjutada erineva vastaja nime. Kui laps on kõik ruudud täis saanud, hõigaku ta „Bingo!“.

AEG RAAMATUGA

Ettelugemine arendab lapse tähelepanuvõimet ja püsivust, enesestmõistetavalt ka maailmapilti, fantaasiat ja empaatiavõimet.

Peale aktiivset tunni algust on hea võtta aeg maha, küsida lastelt, miks on lugemine kasulik, kus on hea lugeda ja lugeda ette jutt omal valikul.

SÕBRAKAARDID (lihtsam raamatutegelaste mäng)

Vahendid: Lisa 4- Sõbrakaardid

Mängu võtta nii palju kaarte, kui on lapsi. Jagada lastele mängukaardid ja kõik peavad otsima üles oma tegelase sõbra. Kui sõber leitud, istutakse kõrvuti põrandale. Kui kõik sõbrad on leitud, tutvustatakse oma tegelasi ka teistele. Hea, kui mängus on ka raamatutegelasi, kes ei ole nii tuntud. See annab võimaluse raamatu tutvustamiseks.

Sõbrapaaride leidmise ülesannet on võimalik lahendada ka LearningApps keskkonnas, milleks on vaja internetiühendusega arvutit või telefoni:

<https://learningapps.org/watch?v=ptcq0rs9n20>

RAAMATUTEGELASTE TUNDMISE VÕISTKONDLIK MÄNG

Vahendid: Lisa 4- Sõbrakaardid + ümbrikud, arvestustabel

1. võistkond	2. võistkond
3	1
2	...

Lauale on nt 12 raamatutegelase kaardiga ümbrikku. Iga ümbrikule on märgitud, mitu punkti ümbrikus oleva tegelase äraarvamise eest saab. Punkte ümbriku võtjad kohe ei näe, numbriga märgitud pool ümbrikust on all pool vastu lauda. Võistkonnad otsustavad, kes neist läheb ümbrikku võtma ja tegelast teistele kirjeldama. Võistkondade esindajad käivad kordamööda raamatutegelastega kaarte valimas ja peavad võistkonnakaaslastele tegelast kirjeldama, tema nime välja ütlemata. Kui oma võistkond tegelase ära arvab, saavad nad nii palju punkte, kui ümbrikule on märgitud. Kui võistkond tegelast ära ei arva, saab arvamise õiguse ja õige vastuse korral ka punktid endale teine võistkond.

LÕBUSAD LUULETUSED

Vahendid: Lisa 5.1 ja Lisa 5.2 - Lõbusad luuletused

Lauale on laotatud kõik pildikaardid ja lastele jagatakse luuletused. Iga laps loeb luuletuse ette ja otsib laualt luuletusele vastava pildi.

1. Ott Arder **KÄGU JA KÄBI** *PILT: KÄBI*
2. Contra ... *PILT: AUTO*
3. Contra 1. **SEPTEMBRIL 1. KLASSI** *PILT: VALGE PLUUS*
4. Erika Esop **TÄHTIS ISIK** *PILT: TABLETT*
5. Lehte Hainsalu **KOLM LEOPARDIKUTSUT** *PILT: LEOPARDID*
6. Lehte Hainsalu **MIISU** *PILT: KASS*
7. Henno Käo **JÕULUVANALE** *PILT: JÕULUVANA*
8. Ira Lember **KRIIMSILM** *PILT: HUNT*
9. Ira Lember **VÕILILL** *PILT: VÕILILL*
10. Heljo Mänd **LEPATRIINU** *PILT: LEPATRIINU*
11. Ellen Niit **ABIMEES** *PILT: NÖÖP*
12. Sulev Oll **KUIDAS LÜKKAD, NÕNDA LÄHEB** *PILT: METS*
13. Milvi Panga **NELJAPÄEVAL** *PILT: KUTSIKAD*
14. Eno Raud **SISALIK JA VAPSIK** *PILT: VAPSIK*

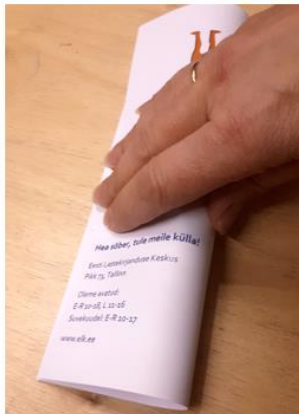
15. Eno Raud SOOVITUS *PILT: KÕRVITS*
16. Eno Raud TÕSILUGU *PILT: KALA*
17. Paul-Eerik Rummo SUUSASPORT *PILT: SUUSK*
18. Hando Runnel MUTI MURE *PILT: MUTT*
19. Valeria Ränik ÄMBRIK JA ÜMBLIK *PILT: ÄMBLIK*
20. Olivia Saar POMM *PILT: KOMM*
21. Olivia Saar RÕÕMUJAGAJAD *PILT: LUMEMEMM*
22. Ilmar Trull ULAKAS KUMMITUS *PILT: KUMMIK*
23. Ilmar Trull VOMBAT *PILT: VOMBAT*
24. Leelo Tungal LABAKINNAS *PILT: LABAKINNAS*
25. Leelo Tungal SUUR ÕUN *PILT: ÕUN*
26. Jaanus Vaiksoo ONU HEINO PIDAS PIDU *PILT: TIGU*
27. Wimberg KOILUGU *PILT: KOI*
28. Wimberg KÜSIMUS KILPKONNALE *PILT: KILPKONN*

KÄELINE TEGEVUS

1. Lisa 6- Tähed värvimiseks, kuhu joonistada selle tähega algavaid asju ja värvida täht ära.
2. Voltida „Sõna raamat“ ja joonistada sisse pildid. Raamatus olevad tähed annavad kokku „sõna“, sellest ka raamatu pealkiri. Teksti saab failis oma raamatukogu andmetega asendada (Lisa 7- Sõna raamat).

1. Voldi leht pikuti pooleks...

2. ... ja veel pooleks.

3. Voldi leht ka laiuti pooleks.

4. Tee lõige keskjoonele.

5. Haara otsanurkadest ja voldi raamatu leheküljed.

6. Neli lehekülge ülaltvaates.

7. Raamat on valmis!

3. Joonistada viieliikmelistes gruppides tapeedipaaneli fantaasiategelasi.

Esimene laps joonistab fantaasiategelase pea (voldib tapeedi kokku nii, et kaela märgistusi oleks näha), teine joonistab kaelast edasi keha, kolmas puusad (või seeliku vms), neljas jalad, viies jalalabad.

Kui tegelane on valmis, mõeldakse oma grupis ühiselt välja ja tutvustatakse teistele:

- Mis ta nimi on?
- Kus ta elab?
- Mida talle meeldib teha?
- Millised on tema erilised võimed?
- Kes on tema lemmikloom?
- Millised on tema suhted teiste gruppide tegelastega?

(Juhendlehed Lisa 8- Fantaasiategelane)

MIS ON VALESTI?

Vahendid: slaidid (Lisa 9- Mis on valesti?)

Mängu ideeks on kinnistada tuntud lasteraamatuid läbi sõnamängu. Ekraanil on esitatud raamatu pealkiri väikese veaga ja lapsed peavad pakkuma, kuidas on selle raamatu pealkiri õigesti. Iga veaga slaidile järgneb korrigeeritud pealkirja ja raamatu kaanepildiga slaid. Kui raamat on lastele tundmatu, annab mäng võimaluse seda neile tutvustada. Raamatute valikut võib tunni läbiviija oma soovi kohaselt muuta.

HÄÄLIKUMÄNG- UUS!

Rebase Rutal on sünnipäev. Külla kutsus ta ainult tegelasi, kelle nimes on r-häälik. Kes ta peletulid? Lapsed pakuvad nimesid (kass Artur, Bruno, Roosi, Kunksmoo, härra Kere, Buratino, Oskar jne) ning üheskoos saab loetleda sünnipäevalaual olevaid toite, milles esineb r-häälikut. Seejärel saab iga laps välja mõelda kingituse, mille rebasele kingib (sõnas peab olema r-häälik). Ja nii võib häälikuid, tegelasi jm vastavalt vajadusele muuta, nii on mängu eesmärk sama, kuid mäng ise jälle uus.

MUNAMÄNG- UUS!

Vahendid: Lisa 10 - Muna

Jagage lastele poolitatud munašabloonid, mille ühe poole peal pilt ning teise peal häälik ning sõna. Lapsed peavad leidma õige paarilise.

LIITSÕNAD- UUS!

Vahendid: Lisa 11 – Liitsõnad ja Lisa 11.1- Liitsõnapildid. Sõnakaardid või sõnade asemel pildid (jalg+ratas jne)

Kõik lapsed saavad üks või mitu sõnakaarti ning seejärel leiavad endale sobiva paarilise. Paare saab antud sõnadest kokku sobitada mitmeid. Kui keegi jääb esimese hooga paariliseta, siis tuleb teha uus ring ja valida endale paariline nõnda, et kõik sõnad leiaksid teise poole.

NIMEMÄNG- UUS!

Saame tuttavaks! Seisame või istume ringis. Lapsed ütlevad oma nime, mille ette lisavad sama tähega algava omadussõna. Kaunis Karl, Lõbus Liisa. Ei pea olema tõsiseltvõetav vastus ja iseenda üle nalja heitmine on väga terve ja tugeva inimese tunnus.

LÕNGATÄHED- UUS!

Vahendid: Lõngajupid

Lõngajupid võivad olla väiksemad, et iga laps saab teha enda ette väikse tähe. Lõngajupp võib olla ka väga pikk ja sellest tuleb terve grupiga teha suur täht. Lapsed joonistavad lõngast pörandale tähti. Seejärel häälivad ja kõnnivad mööda tähte.

MURTUD SÜDAMED- UUS!

Vahendid: Lisa 12 - Südamed

Jagage lastele pooleks lõigatud südamed, millele peavad õige paarilise leidma.

KALAMÄNG- UUS!

Vahendid: Lisa 13 - Kala

Iga laps saab omale kolmeks lõigatud kala ja asetab selle enda ette. Kuula kas **R** häälik on sõna alguses, keskel või lõpus! Tõsta vastavalt kala pea, keha või saba! Näiteks: Raha (tõsta pea), karu (tõsta keha), vurr (tõsta saba). Vaheta häälikuid.

SEGAMINI TÄHED - ARVA ÄRA SÕNA- UUS!

Vahendid: Lisa 14 – A6 tähelehed

Jagage lastele erinevad tähed, millest moodustuksid sõnad. Seejärel paluge lastel, kellel on nt L, A, K, R, U häälikud, grupi ette astuda ning proovida moodustada sellest sõna (kalur).

ÜTLE SÕNU- UUS!

Vahendid: Lisa 14- A6 tähelehed

Jagage lastele tähed, igal lapsel üks täht. Võimalusel (kui lapsi on vähem) jätke B, G, D ja teised keerulisemad tähed mängust välja. Iga laps peab ütleva vastavalt teemale oma tähega asja. Näiteks: riidesemed, söödavad asjad, värvid, loomad jne.

PILVEPEITUS- UUS!

Vahendid: Pilv ja sõnad

Pilve taga on sõna, mis hakkab vaikselt pilve tagant välja ilmuma ning lapsed püüavad selle ära arvata nii kiiresti kui võimalik. Aitab tajuda sõna terviklikkust ning arendab sõnamälu ja tähelepanu. Meisterda endale pilveke ja kirjuta sõnakaardid.

NUPUKAD SÕNAD- UUS!

Esitage lastele erinevaid küsimusi:

Millist mütsi ei panda pähe? Unimütsi Millise prilliga ei näe? Aprilliga Millisesse klaasi ei saa valada? Prilliklaasi Millise tekiga ei magata? Laevatekiga Millisel padjal ei magata? Nõelapadjal Millises süngis ei magata? Jõesüngis Milline tee on tolmuta? Merete Mis kõrvad ei kuule? Tassikõrvad Milliseid pükse ei saa jalga panna? Vesipükse Milline pott on söödav? Kompott Millist vorsti ei süüda? Valevorsti Milline jalg on ilma kehata? Sõnajalg Milline silm süüb lambaid? Kriimsilm Millised lestad on inimesel? Kõrvalestad Milline hammas ei asu suus? Naljahammas Milline suu on ilma hammasteta? Kotisuu Milline keha ei tunne valu? Taevakeha Milline säär ei tunne valu? Saapasäär Millised jalad ei kõnni? Lauajalad Millisel peal ei ole keha? Kapsapeal Milline kael on ilma peata? Pudelikael Millise silmaga ei näe? Nõelasilmaga Millist riisi ei süüda? Pariisi

Head mängulusti!

Katrin Tõnisson, Liina Otto, Anneli Kengsepp
Eesti Lastekirjanduse Keskus